

Ördög János

KOVÁCS MIHÁLY JÁSZFELSŐSZENTGYÖRGYI PLÉBÁNOS MUNKÁSSÁGA

Kovács Mihály 1890-ben

Írásomban *Kovács Mihály* (1867–1962) jászfelsőszen-
györgyi plébános munkásságát mutatom be. Kovács
Mihály a harangokkal foglalkozó szakirodalom megte-
remtője, az 1919-ben megjelent *A harang* című munkája
alapozta meg a harangkutatást. Településünkön, Jászfelső-
szentgyörgyön máig emlékezünk rá, és büszkék vagyunk
munkásságára.

Elsőként a pappá szentelés előtti időszakot, valamint
korai papi éveit mutatom be (1867–1897), majd a jászszen-
tandrési évekre (1897–1909) fókuszálok. Ezt követően a
Jászfelsőszen-
györgyön eltöltött 26 év kerül bemutatásra
(1909–1935). Kitérek a Jászberényben eltöltött nyugdíjas
évekre (1935–1962) is, amely életének utolsó szakasza
volt. Végezetül a haláláról és emlékezetéről ejtek szót. Írá-
som végén néhány kép található, amely Kovács Mihályhoz
kapcsolódik.

Kovács Mihály élete pappá szenteléséig és korai papi éveit

Kovács Mihály 1867. szeptember 29-én született Jászkiséren. Szegény sorsú családból származott: apja, Kovács Gáspár szücsmester, anyja Kasznár Eszter.¹ Ugyanezen év október 1-jén keresztelte meg Kaszap Alajos helyi plébános. Keresztszülei Pirner Mária és Zeke Lajos voltak.² A gimnázium hat osztályát Jászberényben, a maradék kettőt Egerben végezte el, majd 1884-ben az egri papnevelő intézetbe került. Pappá 1890. június 27-én szentelték, ekkor adta első szentmiséjét.³ Korai éveiben elsőként Sata községben volt káplán 1890 és 1892 között. A község templomában restaurálta az oltárképet, amiért főnökétől, Makra Pétertől egy ún. Makra-pipát kapott ajándékba.⁴ 1892–94 között Jászfényszaruban, 1894 és 1895 között Verpeléten, 1895–97 között pedig Kunszentmártonban volt káplán.

Fiatalkorában sokat foglalkozott a festészet és a festőművészet történetével is. Több írása is megjelent: az Egri Egyházmegyei Közlönyben olvashatjuk a *Mária a festészetben* (1890), *A festői szép* (1890), valamint *A művészetek hivatása* (1891) című írásait.

1 Suba Györgyné: *Cipruság-virágszál*. Isten országának munkásai Jászberényben 1546–2015. Jászok Egyesülete, Jászberény, 2015. p. 561 (A továbbiakban Suba 2015)

2 <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939V-MHWP-Y?i=276&cc=1743180&personUrl=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3AX28D-Q4V> (letöltve: 2019. szeptember 29. 18:25)

3 Suba 2015 p. 561

4 Benedek József: Kovács Mihály. Kisért, 18. évf. (2012). p. 3. (A továbbiakban Benedek 2012)

Kovács Mihály 1960-ban

Ferdeségek címmel pedig a női divatot bírálta a Jászsági Híradóban (1890).⁵

A jászszentandrászi évek 1897–1909

1897-ben Jászszentandrásra került, ő volt ott az első plébános. A jászszentandrászi plébánia alapítólevele 1897. október 2-án kelt.⁶ Már 1898-ban felvetette a helyi templomépítés gondolatát, hiszen az itteni kis kápolna már nem tudta kielégíteni a hívek igényeit. Az alapkövet 1902-ben tették le, s 1903-ra készült el élete fő műve. A templom Ziegler Győző tervei szerint készült el és harangot is kapott.⁷ Egyéb szakrális emlékek is fűződnek a nevéhez: a Palotay-kereszt, a 31-es úti határkereszt, a Bódis-féle kereszt, az Apáti-határkereszt és a Járási-tanyai iskolakereszt. Emellett felvette a harcot a nazarénusok (azaz a Krisztusban hívők gyülekezete) ellen is, akik Kálból érkeztek Jászszentandrásra.⁸

Jászfelsőszentgyörgy plébánosa 1909–1935

Papi szolgálatának legtöbb idejét Jászfelsőszentgyörgyön töltötte el. A községbe való kerülése egy érdekes történet. 1909-ben Kotán Jánost választották meg plébánosnak – valószínűleg azért, mert ő jász származású volt. Ezt követően kezdődött el az ersekséggel való harc. Amikor Kotán János a településre érkezett, néma csend fogadta. A falu tekintéllyel rendelkező férfijai Egerbe mentek, hogy felülvizsgálatot kérlelmezzenek, sőt még a helyi Rózsafüzér Társaság is aláírásokat kezdett el gyűjteni. Ennek ellenére János atya megpróbálta összefogni a híveket, de mindhiába: a lakosok inkább a szomszédos településre, Szentlőrinc káptárára jártak át gyónásra, keresztelkedésre vagy éppen misére. A helyzet már odáig fajult, hogy a falu radikálisabbjai egy másik vallásra akartak áttérni. Ilyen helyzetben érkezett tehát Kovács Mihály 1909 júliusának közepén. A nép az utcán szorongott, a szentandrásziak ebédet kaptak. Azt, hogy Kotán János hogyan és miként távozott, nem tudjuk. Elképzelhető, hogy Kovács Mihály első látásra elnyerte a szentgyörgyi hívek tetszését. A második napon már temetnie kellett, és a lakosok kezét csókolgatták neki, valamint egy Isten hozta köszönőformulával üdvözölték az új plébánost. Kezdetben ugyan *nyakrajött Misának* gúnyolták, de ez a jelző hamar lekopott róla.⁹

Tevékenységének köszönhetően a nép visszaszokott a templomba. Hozzálatott a kápolna szépítéséhez, sőt új harangot is kapott az istenháza. Történt ugyanis, hogy 1908-ban az úrnapi körmenet során megrepedt a harang. Okát legény-virtuskodásban jelölte meg, szerinte

⁵ Suba 2015 p. 561.

⁶ Uo. p. 562.

⁷ Jászkisér. A kezdetektől napjainkig. Szerk. SZIKSZAI Mihály. Jászkisér, 2000. p. 25.

⁸ Suba 2015 p. 563.

⁹ Felsőszentgyörgyi Hírek, 15. évf. (2011). p. 7.

Kovács Mihály egy szüret alkalmával (jobb szélén)

erősen húzták meg a harangot, nem engedték kirezegni és ezért megrepedt. Három okot jelölt meg, amely szerinte a repedést okozhatta: a helytelen felfüggesztés, a rendetlen harangozás és a hanyag kezelés.¹⁰

S ha már a harangokról (és hazánk első harangokkal foglalkozó kutatójáról, azaz Kovács Mihályról) van szó, akkor bemutatnám röviden településünk templomának három harangját.¹¹ A *nagy harangot* Seltenhofer Frigyes fia császári és magyar királyi udvari harangöntők készítették Sopronban 1909-ben. Ez a felirat áll rajta latinul: „A fulcure et tempestate libera nos Domine! Sancte donate, ora pro nobis! Inpense ecclesiae Felso Szent

Gyorgyiensis.” (A villámcsapástól és a vihartól ments meg uram minket. Szent Donát, könnyörögj érettünk. A felsőszentgyörgyi templom költségére.)

Az ún. *Gosztonyi-féle harangot* Isten dicsőségére Gosztonyi Aladár és neje bőkezű ajándéknak köszönheti templomunk (olvasható a harangon), amelyet 1928-ban a pesterzsébeti Harangművek Rt. állított elő. Az alábbi felirat olvasható rajta még: „Szent asszony szép virág az Isten kertjében, örködj mifelettünk a bús magyar égen.” A *lélekharangon* pedig az Üdvözlégy... szövegét találjuk meg latinul.

Gyarapította az egyházközség vagyonát is, de az összeget a templomra fordította. Óriási tekintélyt szerzett magának: beleszólt az újszülöttek névadásába, az asszonyoknak és a gyermekeknek kezet kellett csókolni. De érthető magyarázatai közkedvelté tették, és a nép között élt, mindenféle gondjukban-bajukban velük volt.¹²

1919-ben jelent meg *A harang* című munkája. Nagy szorgalommal és buzgalommal dolgozott a történet felkutatásán. A harangokról technológiai leírásokat és adatokat is mellékel. Sőt, levelezés útján a Trianon előtti hazát is felkereste. Mindezt pénz és taps nélkül tette, s kezdetben a környezete is alig méltányolta. Joggal mondhatjuk, hogy Kovács Mihály a harangokkal foglalkozó szakirodalom megteremtője.¹³ Például a győri püspökség 1920. évi körlevele is melegen ajánlja ezt a munkát a plébánosoknak. Úgy ír róla, hogy ez minden plébániának az alapkönyve legyen. A körlevélből kiderül, hogy a Szent István Társulat adta ki, s az ára 20 korona volt.¹⁴

10 Kovács Mihály: *A harang*. Budapest, Szent István Társulat, Bp. 2015. p. 203.

11 A gyűjtés Ménkü János helyi művelődésszervező munkájának eredménye.

12 Felsőszentgyörgyi Hírek, 15. évf. (2011). p. 7.

13 Szántai Lajos: Kovács Mihály – az elfelejtett tudós plébános. Jász Szó, 20. évf. (2010). p. 10.

14 A Győri Püspökség Körlevelei, 1920. p. 10.

Kovács Mihály gyászjelentése

1910. március 6. és 13. között lazarista atyák érkeztek Jászfelsőszentgyörgyre, hogy a hitéletet növeljék. Erdős András plébánostól kért és kapott engedélyt erre Kovács Mihály. Rendszeresen tartott egyházvizsgálatokat is, leginkább a környező településeken.¹⁵

Az Egri Újság 1920. július 23-ai száma tudósít minket arról, hogy „*Kovács Mihály, jászfelsőszentgyörgyi lelkész h. (helyettes – a szerző) esperessé neveztetett ki*”.¹⁶ Ezenkívül 1922 és 1935 között kerületi rendszerinti esperes, 1928-ban tiszteletbeli kanonok¹⁷, 1935-ben pedig a jászfelsőszentgyörgyi Hangya Szövetkezet felügyelőbizottságának a tagja volt.¹⁸

Az alábbi két anekdota az ő két fő jellemzőjének a reprezentációja. Az első arról szól, hogy egy helyi gazdának a falu határában volt szőlője, és nagyon jó kapcsolatban álltak a plébános úrral. Ám Kovács Mihály egyszer rengeteget késett, amikor őt ebédre hívták. A gazda így fakadt ki: „Hun voltál már Misa, az apád csuhás szentségit?!”, mire a plébános úr csak ennyit válaszolt: „Jézus Krisztus bocsásd meg neki.” Ebből a történetből jól látszik az, hogy a nép között élt. A 2. számú melléklet is jól mutatja ezt: a kép egy szüret alkalmával készült. A másik pedig arról szól, hogy ennek a gazdának az egyik női rokonát nagyon megróttá, mert szerinte túlságosan kirívó ruhát viselt. Ez pedig jó bizonyítéka annak, hogy tekintéllyel rendelkezett.¹⁹

1926-ban részt vett a Jászberényben szervezett jász bálon. Jászfelsőszentgyörgyről összesen tizennégyen voltak jelen, s Kovács Mihály foglalkozásaként az esperes, plébános címek

¹⁵ Suba 2015 p. 563.

¹⁶ Egri Népiújság, 28. évf. (1920). p. 1.

¹⁷ SUBA 2015 p. 563.

¹⁸ Uo. p. 563.

¹⁹ A történetet egy helyi lakos, Thuróczy György mesélte el, s a kép is tőle származik.

Kovács Mihály sírja

Nyugdíjas évei Jászberényben

Nyugdíjas éveiben Jászberényben a Tejút utca 5. szám alatt lakott.²⁴ Ezeket az éveket igen tevékenyen töltötte el. 1940-ben Szent Péter és Pál apostolok ünnepén tartotta aranymiséjét. Itt kihangsúlyozta, hogy az 50 év nagy részét egy elvadított és felbőszített községben töltötte, ahol a hívek nem jártak templomba. Feladata volt „*egy ilyen elvadított községet Krisztus szelíd és édes igájába visszavezetni.*”²⁵ Ezt a misét Kele István beszéde vezette be, és Magyar János tiszalöki plébános „*felolvasta az érsek-főpásztor gratuláló sorait.*”²⁶

1944. október 7-én küldte az alábbi levelezőlapot özv. Nagy Józsefné Kovács Erzsébetnek: „*Édes öreg néném! A nehéz napokban százszorosan jól eső jókívánságaidat szeretettel köszönöm és szívből viszonzom. Megöregedtünk. Jól tudod én is betöltöttem szeptember 29.-én a 77. évet. A jó Isten áldása kísérje minden lépteteket. Szerető öcséd, Mihály*”²⁷

20 Jászok Egyesülete Budapesten. 1921-1946. Szerk. DR. SUBA Györgyné Kocsis Julianna. Budapest, 2017. p. 212.

21 Varga Kamill: *A ferences templom, kolostor és plébánia jelenkori történetéből.* In: Jászberény története a harmincas évektől az ezredfordulóig. Főszerk. Pethő László. Jászberény, 2017. p. 123.

22 Valójában 26 év volt, feltehetőleg elírás.

23 Suba 2015 pp. 563-564.

24 Besenyi Vendel: A helytörténész igaz meséi. Berényi Kármentő, 15. évf. (2008). p. 3. (A továbbiakban Besenyi 2008)

25 Kovács Mihály kanonok Péter-Pál napján tartotta aranymiséjét. Jász Hírlap. Évf. nélkül (1940). p. 2.

26 Uo. p. 2.

27 Benedek 2012 p. 3.

szerepelnek.²⁰ 1927. október 23-án a Katolikus Népszövetség naggyűlésére került sor Jászberényben, ahol megválasztották a tisztségviselőket. A vezetőség soraiban Kovács Mihályt is megtaláljuk mint házfönököt.²¹

1935-ben Kele Istvántól nyugdíjazását kérte. A következő sorok a leveléből származó részletek: „[...] Sokkal kilátástalanabb, nehezebb és végsőkéig megfeszült kitartást követelt az a 28 év,²² melyet lelkiekben teljesen lezúllott Jászfelsőszentgyörgy plébániáján [...] működtem. Itt kilátástalan, csaknem kétségbeejtő volt kezdetben a lelkipásztorkodás [...], de [...] utódom működése a siker kilátásával a szabályozott mederben folyhat. [...] A munkateljesítmények felőrölték testi szervezetemet, [...] lelkiismeretem sugallata okán tehát nyugdíjazásomat kell kérnem.”²³ Kérését természetesen elfogadták.

1960-ban már acélmiséjét tartotta, és a Szentatya különleges áldását küldte neki.²⁸

Kovács Mihály példamutató papként élt, akinek nagyon jelentős volt az irodalmi tevékenysége is.²⁹ A hagyatékában két kötetre való kézirat maradt, amelyben az egyházi és a világirodalom klasszikusaiból olvashatunk idézeteket és közmondásokat.³⁰ Emellett Boldogságos Szűz Mária életének kutatója és Jézus Anyjának nagy tisztelője volt.³¹ Ami pedig a jászfelsőszentgyörgyi vonatkozást illeti, jelentékenyen megszépítette a vallási életet.³²

Halála, emlékezete

1962. február 1-jén hunyt el az egri főegyházmege neosztoraként. Akkoriban úgy tudósítottak róla, hogy „*Kovács Mihály tb. kanonok, f. év. február 1-én az örök hazába költözött.*”³³ Sírja a jászberényi Fehértói temetőben található. Brezanóczy Pál egri apostoli kormányzó temette el.^{34,35} A halotti anyakönyvi kivonatból megtudjuk, hogy halálát szívizom-elfajulás okozta.³⁶ Gyászjelentéséből³⁷ leolvasható, hogy 72 évet szolgált papként és 95 évesen hunyt el. Temetésére ugyanezen év február 3-án került sor. Emléke településünkön, Jászfelsőszentgyörgyön sem múlt el nyomtalanul: 2010 áprilisában Szántai Lajos, az Öntödei Múzeum Öntészettörténeti Szakosztályának elnöke leplezte le emléktábláját.³⁸

Legutóbb *A harang* című munkájára emlékezve rendezték meg Egerben az I. Harangtörténeti Konferenciát (2019. szeptember 20.), hiszen 100 éve jelent meg az említett dokumentum. Egy héttel később, 2019. szeptember 27-én pedig a Jász Helytörténeti Kör egyik ülése alkalomával is megemlékeztek róla. Településünkön, Jászfelsőszentgyörgyön pedig 2020. február 2-án rendeztek egy szentmisével és egyháztörténeti kiállítással egybekötött megemlékezést Kovács Mihályról.

Végezetül pedig álljon itt Kovács Mihály jelszava, amely mindenki számára megfontolandó: „*Tanítani mindig, töretlenül, fáradhatatlanul.*”³⁹

Felhasznált irodalom

Monográfiák

Kovács Mihály: *A harang*. Budapest, Szent István Társulat, Bp. 1919. p. 203.

Jászkisér. A kezdetektől napjainkig. Szerk. SZIKSZAI Mihály. Jászkisér, 2000. p. 25.

28 Eltemették az egri főegyházmege neosztorát. Új ember, 18. évf. (1962). p. 2.

29 Suba 2015 p. 564.

30 Benedek 2012 p. 3.

31 SUBA 2015 p. 565.

32 Jász-Nagykun-Szolnok vármegye multja és jelene. Szerk. Scheftsik György. Pécs, 1935. http://vfek.vfink.hu/00000113/adat_14.htm (letöltve: 2019. szeptember 29. 16:30)

33 Suba 2015 p. 565.

34 Besenyi 2008. p. 3.

35 Sugárné Koncsek Aranka: *Jászberény temetői*. Jász Múzeumért Alapítvány, Jászberény, 2006. p. 40.

36 <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33SQ-GGBQ-KP3?i=19&wc=929N-6TR%3A40681101%2C4670001%2C40889801&cc=1452460> (letöltve: 2019. október 4. 20:29)

37 https://mandadb.hu/common/file-servlet/document/684465/default/doc_url/kovacs_mihaly_1962.jpg (letöltve: 2019. szeptember 29. 16:25)

38 Felsőszentgyörgyi Hírek, 14. évf. (2010). p. 5.

39 Suba 2015 p. 565.

Sugárné Koncsek Aranka: Jászberény temetői. Jászberény, Jász Múzeumért Alapítvány, Jászberény, 2006. p. 40.

Suba Györgyné: Cipruság-virágszál. Isten országának munkásai Jászberényben 1546–2015. Jászok Egyesülete, Jászberény, 2015. pp. 561-565.

Varga Kamill: A ferences templom, kolostor és plébánia jelenkori történetéből. In: Jászberény története a harmincas évektől az ezredfordulóig. Főszerk. Pethő László. Jászberény, 2017. pp. 112-132.

Jászok Egyesülete Budapesten. 1921-1946. Szerk. DR. SUBA Györgyné Kocsis Julianna. Budapest, 2017. p. 212.

Folyóiratok

Egri Népjátság, 28. évf. (1920). p. 1.

Kovács Mihály kanonok Péter-Pál napján tartotta aranymiséjét. Jász Hírlap. Évf. nélkül (1940). p. 2.

Eltemették az egri főegyházmegye nesztorát. Új ember, 18. évf. (1962). p. 2.

Besenyi Vendel: A helytörténész igaz meséi. Berényi Kármentő, 15. évf. (2008). p. 3.

Szántai Lajos: Kovács Mihály – az elfelejtett tudós plébános. Jász Szó, 20. évf. (2010). p. 10.

Felsőszentgyörgyi Hírek, 14. évf. (2010). p. 5.

Felsőszentgyörgyi Hírek, 15. évf. (2011). p. 7.

Benedek József: Kovács Mihály. Kisér, 18. évf. (2012). p. 3.

Levéltári források

A Győri Püspökség Körlevelei, 1920. p. 10.

Internetes adatbázisok

Jász-Nagykun-Szolnok vármegye multja és jelene. Szerk. SCHEFTSIK György. Pécs, 1935.

http://vfk.vfmk.hu/00000113/adat_14.htm (letöltve: 2019. szeptember 29. 16:30)

https://mandadb.hu/common/file-servlet/document/684465/default/doc_url/kovacs_mihaly_1962.jpg (letöltve: 2019. szeptember 29. 16:25)

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939V-MHQB-Y?i=276&cc=1743180&personaUrl=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3AX28D-Q4V> (letöltve: 2019. szeptember 29. 18:25)

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33SQ-GGBQ-KP3?i=19&wc=929N-6TR%3A40681101%2C4670001%2C40889801&cc=1452460> (letöltve: 2019. október 4. 20:29)

A képek forrásai

1-2. kép. SUBA Györgyné: Cipruság-virágszál. Isten országának munkásai Jászberényben 1546–2015. Jászok Egyesülete, Jászberény, 2015. p. 561.

3. kép. Magángyűjtemény.

4. kép. Saját fénykép.

5. kép. https://mandadb.hu/common/file-servlet/document/684465/default/doc_url/kovacs_mihaly_1962.jpg

(letöltve: 2019. szeptember 29. 16:25)